

MANIFESTĂRI ALE ALIANȚEI MUNCITOREȘTI-ȚĂRĂNEȘTI ÎN TIMPUL MAREI RĂSCOALE DIN 1907, ÎN JUDEȚUL BACĂU

de VASILE FLOREA

Aniversarea împlinirii a „75 de ani de la marea răscoală din 1907” este un prilej de a sublinia importanța acestei pagini glorioase din istoria socială a României și de a releva odată mai mult rolul țărănimii ca forță revoluționară întotdeauna de partea progresului și crearea premizelor unei trainice alianțe muncitorești-țărănești. Evoluția României în epoca modernă a dezvoltării sale istorice a structurat în așa fel gruparea forțelor de clasă încât coaliției burghezo-moșierești i se opunea masa celor mai largi păături populare, în primul rînd proletariatul și țărănimea, militante pentru înnoirea hotărîtă a societății.

Aflarea unei mari părți a țărănimii sub regimul unei exploatare care se exercită în forme dintre cele mai apăsătoare, prezența unor interese fundamentale comune ale proletariatului și țărănimii în raport cu cerințele dezvoltării țării pe calea progresului, precum și condițiile de formare, organizare politică¹ de existență ale clasei muncitoare au constituit tot atîția factori care favorizau în mod obiectiv apropierea dintre cele două clase².

Și de aceasta mișcarea socialistă din România s-a arătat atît de receptivă față de problemele pe care le comporta chestiunea agrară și situația țărănimii³. Prevederile programatice ale P.S.D.M.R., în problema agrară și tezele orientative care și-au croit drum în arsenalul ideologic al mișcării socialiste⁴ se deosebesc principal de prevederile formulate în programul partidelor de guvernămînt: conservator, și liberal. O cotitură importantă s-a produs din acest punct de vedere odată cu Congresul al V-lea al P.S.D.M.R., cînd problema agrară a dominat activitatea partidului.

Aici intervine și faptul că mulți muncitori din rîndul detașamentelor însemnate ale proletariatului aveau, la începutul sec. al XX-lea, interese economice la sate, unde dețineau loturi de pămînt. În județul Bacău se găseau în această situație muncitorii textilești de la Fabrica Buhuși, minierii de la Comănești, muncitorii forestieri de pe Valea Tro-

1 Mișcarea muncitorească din România 1893—1900, Ed. Didactică București, 1965, p. 41-42.

2 Augustin Deac.

3 Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în România, Ed. Politică, București, 1969, p. 31-32.

4 I. C. Atanasiu, Pagini din istoria contemporană a României. 1888—1916, vol. I; Mișcarea socialistă 1888—1900, București 1933, p. 190-195.

tuşului şi chiar muncitorii ceferişti. Aceasta explică fondul de mare receptivitate al muncitorilor băcăuani pentru problemele satului, Pentru frământările sociale ale ţărănimii.

Interesul manifestat de mişcarea socialistă pentru problemele agrare făceau pe ţărani deosebit de receptivi la propaganda socialiştilor. În unele sate, după exemplul muncitorilor de la oraşe au început să se organizeze asociaţii ale ţăranilor. Mai întâi asemenea asociaţii au luat fiinţă la periferia oraşului Iaşi dar apoi s-au extins în judeţele Roman, Vaslui, Bacău şi Putna. O susţinută campanie petiţionară au desfăşurat ţăranii din judeţele Bacău şi Putna, unde activitatea propagandistică dusă de grupările socialiste era foarte vie. Cluburile socialiste⁵ multe înfiinţate înainte de 1900 se aflau, deseori, supuse loviturilor brutale ale administraţiilor locale percheziţionate, devastate, bibliotecile confiscate iar membrii cercurilor urmăriţi de poliţie. Ideile însă nu pot fi oprite când pornesc la drum şi flutură în furtună un vis de dreptate. Militanţii găseau alte locuri de întâlnire, de multe ori case particulare. O asemenea casă se afla la Bacău, pe strada Cuza Vodă nr. 7, în care stătea cu chirie profesorul D. D. Pătrăşcanu. În vremea aceea D. D. Pătrăşcanu era un bărbat de 35 de ani, inteligent, cultivat şi generos. Tot ce atingea această scăpărătoare personalitate căpăta vioiciune, lumină însoţită şi interes pasionat — spunea despre el Izabela Sadoveanu. Aici, în jurul unei mese pătrate din sufragerie aveau loc întâlnirile prietenilor socialişti ca Costache Ghindaru, fost secretar al lui Răducanu Rosetti, pe cînd acesta, pe vremuri hatman al Moldovei, devenise preşedinte al Divanului Ad-hoc al Unirii, C. Stere, deputat socialist Garabet Ibrăileanu, cite odată Dobrogeanu Gherea, cea mai marcantă personalitate a mişcării muncitoreşti din ţară din acea vreme. Se mai aflau aici profesorul de matematică Răianu, de la Iaşi, lucrători de la Căile Ferate din Bacău, Adjdu, Mărăşeşti, iar de la Paşcani erau nelipsiţi mecanicul de depou Wenceslay Chizec şi muncitorul ceferist Vasile Timofte. Aceştia din urmă, autodidacţi însetaţi de învăţătură, cu o vorbire cursivă, şi densă, erau propagandişti convinşi ai revoluţiei proletare. Unii veneau din comuna Mărgineni, muncitori cu ziua la ateliere, alţii din Blăgeşti, Fintinele şi alte numeroase sate din împrejurimi. Chestiunea ţărănească şi temele legate de economia agrară formau subiectele care aveau prioritate şi consumau cea mai mare parte din timpul acestor întruniri. Situaţia economico-socială a sătenilor din judeţul Bacău era tot atît de precară ca şi a celor din judeţele situate în nordul Moldovei. Deşi Bacăul era un judeţ cu o oarecare pondere industrială mai ales în urma măsurilor de încurajare luate din 1887⁶ şi accentuate în urma adoptării tarifului vamal⁷ din 1904, ea nu ajunsese însă la un stadiu de dezvoltare care să-i permită să absoarbă numărul mare de ţărani fără pămînt şi cu pămînt

5 Vezi D. Mihoc, Despre rolul Cluburilor socialiste în pregătirea răscoalei din 1907, în Studii X (1957), nr. 2, p. 37.

6 C. Botez, L. Eşanu, I. Saizu, Judeţul Bacău pagini memorabile din lupta maselor, Bacău 1971.

7 Iulia Văraşu, Industriile grele ale judeţului Bacău şi dezvoltarea lor în anii socialismului, p. 29 ; Carpica, 1970 p. 153-155.

puțin. Majoritatea suprafeței arabile și forestiere era concentrată în posesia unui număr restrâns de moșieri⁸, în timp ce masele producătoare ale țărânimii, fiind lipsite de pământ sau posedind fășii insuficiente, nu-și puteau asigura existența⁹. Ponderea marii proprietăți moșierești era mai ridicată în părțile de șes, de pe Valea Bistriței și Siretului, adică acolo unde ridicarea la luptă din martie avea să fie deosebit de puternică. În goana lor nelimitată după profit, arendașii s-au constituit în puternice trusturi, exercitând asupra țăranilor presiuni. Trustul Fischer, de exemplu, deținea în arendă în Moldova pe o întindere ce cuprindea 10 județe — inclusiv județul Bacău suprafața enormă de 237.863 ha¹⁰. Sub raportul consecințelor sale sistemul arendașiei constituia un factor de agravare și de ascuțire a contradicțiilor de clasă în satele județului Bacău. Spolierea țărânimii băcăuane era tot atât de mare și apăsătoare cu cât ea avea loc în condițiile unei scăzute productivități a muncii. Răscoalele țăranilor din 1888 și din 1894, atinseseră intensități maxime în satele județului Bacău¹¹ și ele s-au dovedit a fi verigă de legătură cu marea răscoală țărănească din 1907, la care sătenii băcăuani vor participa cu o deosebită forță. Primele agitații ale țăranilor din județul Bacău se vor produce la 4 martie pe direcția unei de propagare a răscoalei de la nord spre sudul Moldovei¹² în zona centrului industriei textile, la Buhuși¹³.

În zorii zilei de 4 martie, pe străzile mizere ale tirgului s-au adunat grupuri de țărani cărora li s-au alăturat peste 250 de muncitori de la fabrica de postav din localitate, îndreptându-se spre poștă de unde au trimis o telegramă primului ministru prin care se cerea pământ și înlesnirea traiului. La 5 martie s-au ridicat la luptă țăranii din Costișa, Podoleni, Orbic și Zănești. Alături de ei, au pornit la răscoală și plutașii de pe Bistrița. Mulțimea răsculată aștepta într-o atmosferă tensionată răspunsul la telegrama adresată guvernului. Întrucât situația devenise critică, pentru asigurarea securității lor, țăranii tăiaseră firele telefonice,

8 G. D. Creangă, *Proprietatea Rurală în România*, București, 1907, p. XLVI-XLVIII.

9 Vezi opinia lui C. Garoflid, *Problema agrară și dezvoltarea ei*, Buc., 1908, p. 40-41, iar C. Stere în „*Viața Românească*” an. I, nr. 10/1906, vol. II, p. 620, susține că numărul proprietarilor în România care dețineau suprafețe mai mari de 100 ha erau de 3820 de persoane: vezi și *Marea răscoală a țăranilor din 1907*. Edit. Acad. R.S.R., Buc., 1967, p. 38-39.

10 Referindu-se la trusturile arendașesti constituite în Moldova „*Frankfurter Zeitung*” din 26 martie 1907, scrie că numai cei cinci frați Fischer au luat în arendă, încă din 1902—1903, o suprafață de 138.423 ha de pământ arabil pentru care au plătit aproape 3 milioane franci pe an. În prezent (1907 — n.n.) scrie care au plătit aproape 3 milioane franci pe an. În prezent (1907 — n.n.) scrie că acest trust include 69 de moșii, cu o suprafață arabilă de 254.000 ha, gazeta — acest trust include 69 de moșii, cu o suprafață arabilă de 254.000 ha, jumătate din suprafața moșilor din România este arendată unor străini și anume 880.000 ha dintr-un total de 1.145.000 ha.

11 Vezi C. Botez, L. Eșanu, I. Saizu, *Județul Bacău, pagini memorabile din lupta maselor*, București, 1971, p. 40-43.

12 M. Badea, I. Ilincioiu, *Răscoala țăranilor din România*, Editura Politică, București, 1967, p. 44.

13 N. Cepoiu, *Refacerea P. S. D. din România 1900—1910*, Editura Științifică București, 1966, p. 157-158.

ca autoritățile să nu poată apela la jandarmerie spre a înăbuși răscoala. Între timp, la Costișa răsculații au forțat pe arendașul pădurii să încheie un contract de vânzare a lemnului la prețul stabilit de ei ¹⁴. În ziua următoare, 6 martie, mișcarea locuitorilor din Buhuși și de la periferia tirgului a atins punctul de mare intensitate, coloanele de țărani au forțat cordoanele de jandarmi și au pătruns în centrul localității.

Ca și în zilele precedente, țăranilor li s-au alăturat lucrătorii fabricii de postav. Încercările jandarmilor de a opri pătrunderea în localul primăriei și în casa arendașului au rămas fără rezultat. S-au produs ciocniri între răsculați și armată în centrul orașului, unde răzvrătiții manifestau în fața casei directorului fabricii de postav. La 7 martie au sosit la Buhuși un batalion din Regimentul 14 Roman și un detașament din Regimentul 15 Războieni. În fața celor 450 de soldați care patrulau pe străzile tirgului, după câteva încercări ale țăranilor de a reveni în centrul orașului, ei sînt constrinși să se retragă în fața gloanțelor ¹⁵. Evenimentele desfășurate la Buhuși constituie un moment important în lupta comună susținută de țărani și muncitori. Ele au contribuit la apropierea dintre țărani și lucrători și au constituit un preludiv la alianța trainică dintre clasa muncitoare și țărănime, în lupta lor comună pentru dreptate socială și independență națională. Răscoala țăranilor de la Buhuși, despre care care eminentul militant socialist Jean Jaurès scria la 12 martie în ziarul *L'humanité* că a „devenit centrul de iradiere a răscoalei și în alte localități”, au avut o importanță deosebită pentru evoluția evenimentelor în județele învecinate. Masarea trupelor la Buhuși și reprimarea răscoalei n-a putut înfringe spiritul de luptă al maselor de țărani sprijinite de muncitorii textiliști și din alte întreprinderi ale județului. La Budeștii-Precistei, din apropierea Buhușului, țăranii au dezarmat pe arendaș și contabil, silindu-i să le plătească drepturile ce li se cuveneau de pe urma muncilor efectuate ¹⁶.

Însemnate documente de arhivă înregistrează, printre altele, la începutul lunii martie, mișcările țăranilor din Valea lui Ion, Gîrleni, Berești, Pădureni, Climești, Blăgești și alte localități. Blăgești, prima comună în care a izbucnit răscoala în cadrul domeniilor Epitropiei Spitalului Sfîntul Spiridon din Iași, a preocupat atît de mult conducerea acestei instituții încît a editat și difuzat în toate localitățile unde avea moșii, manifeste solicitînd abținerea de la orice acțiune potrivnică. Aici ciocnirea dintre țărani și forțele de represiune a atins cote dramatice ¹⁷. Cotidianul englez „The Times”, în numărul din 25 martie dădea amănunte despre mișcarea revoluționară țărănească din România: „La Blăgești, în județul Bacău, a avut loc ciocniri serioase între țărani și trupe. Acestea din urmă, fiind atacate, au tras în țărani, omorînd 14 dintre ei, iar firele de telefon și telegraf au fost distruse de țărani”.

14 C. Botez, L. Eșanu, I. Saizu, Op. cit. p. 50-51; N. Copoiu, op. cit., p. 156; vezi Studii nr. 3/1953, p. 183; nr. 2/1947, p. 26.

15 C. Botez, L. Eșanu, I. Saizu, op. cit., p. 53; D. Berlescu, C. Botez, I. Saizu, Buhuși. Din istoricul fabricii și localității, Bacău, 1971, p. 97-99.

16 Ibidem, p. 100.

17 M. Badca, I. Iliu, Op. cit., p. 45.

Sub titlul „Războiul țărănesc din România”, ziarul german Berliner Lokal-Anzeiger¹⁸ scria că „Întreaga regiune dintre Prut și granița Bucovinei se află în stare de rebeliune fățișă. Ia Lespezi și Blăgești, continuă Anzeigner „au avut loc lupte între țărani și armată și 14 țărani au fost uciși, iar județul Bacău este în plină răscoală”¹⁹.

Relatînd pentru „Neamul românesc” al lui N. Iorga despre represiunea sălbatică din satul Blăgești, un lector local al revistei își încheia scrisoarea din 9 martie 1907, cu blestemul din zguduitorul articol al savantului român: „Dumnezeu să-i ierte”. „Cînd am auzit trista veste mi-am adus aminte de cuvintele dvs.: „Să-i ierte Dumnezeu pe cei care au cerut plîne și au primit gloanțe, în veci să nu-l ierte pe ucigașul lor”.

Autoritățile au inclus articolul lui Iorga printre materialele propagandistice incendiare, iar ziarul conservator „Patriotul” l-a considerat pe autor vinovat de crimă de lésenațiune. Unele ziare străine, de largă audiență, ca ziarul parizian „Le Temps”, sau ziarul vienez „Die Zeit” l-au considerat vinovat moral pentru vărsarea de sînge. Iorga va răspunde acestor acuzații în ziarul francez „Le courrier europeen” arătînd „cauzele reale ale turburărilor agrare sînt de ordin social. Răscoala a fost provocată de mizeria și de acumularea de-alungul vremii a urii imense care se revarsă astăzi”.

Această mizerie economică și ură accentuată de-a lungul timpului a făcut ca răscoala să cuprindă și satele de pe Valea Troțușului din zona de deal și de munte, în mod deosebit comunele Comănești, proprietate a lui Nicolae Ghica, Brusturoasa a principelui Știrbei și Berești-Tazlău, Cleja și Somușca care aparțineau lui M. Hanuța. La Valea Seacă, proprietatea principesei Schoenburg este atacată. Arendașul Condopol care voia să fie ales primar, este alungat. În jurul Bacăului lupta țăranilor începe să se concentreze cu o intensitate crescîndă, de la Fintinele, unde principesa de Schoenburg avea una din moșii și Gîrleni spre Lespezi și Itești. Agitații persistente sub lozincă „Vrem pămînt” s-au semnalat și în a doua decadă a lunii martie, în localitățile apropiate de Blăgești ca Băsești, Schitu Frumoasa, Pîrjol, iar înspre sud-est, la Tarnița²⁰.

Dublul fapt că în 1907 prefectul P. C. Cantili a fost schimbat cu Radu Porumbaru și că în comunele Letea Veche, Călugăra Mare, Luizi Călugăra, Petricica și Mărgineni au fost înregistrate acțiuni ale țăranilor însoțite de cereri pentru pămînt, demonstrează existența unui puternic spirit de frondă și în orașul Bacău a căror întreprinderi își procurau forța de muncă din zona demografică înconjurătoare.

În acest context autoritățile austro-ungare din Transilvania urmăreau cu atenție desfășurarea răscoalei din satele județului Bacău, în zona de frontieră a comunelor Hirja, Poiana Sărată și Ghimeș. Ele au concentrat în această zonă forțe militare în scopul înăbușirii oricărei încercări de extindere a răscoalei.

18 Berliner Lokal-Anzeiger din 21 martie 1907.

19 Ibidem.

20 Marea răscoală a țăranilor din 1907, p. 225-226.

În Transilvania situația era încordată deoarece exploatarea socială a maselor populare i se suprapunea și asupra țării naționale. De aici îngrijorarea profundă a autorităților austro-ungare și măsurile extrem de severe luate la zona de frontieră din regiunea montană a județului Bacău. Comandamentul districtului 7 Jandarmi strângea zilnic informații despre mersul răscoalei și despre starea de spirit a populației avută sub control.

Înfrângerea răscoalei țăranilor din județul Bacău a fost efectul măsurilor de reprimare luate de guvernul liberal condus de A. D. Sturdza. Corespondentul ziarului „Daily Telegraph” afirmă într-o telegramă trimisă din capitala României că „În prezent în concepția guvernului român nu poate fi vorba de reforme ci numai de represiune”. Corespondentul englez, bine informat, reda opinia fruntașului conservator P. P. Carp, care afirmase în parlament că el se opune oricărei reforme și propune ca unică soluție a situației represiunea. Liberalii au acceptat punctul de vedere carpist și au trecut, din ordinul lui Averescu, la reprimarea brutală a răsculaților.

Sînt semnificative în acest sens amplul comentariu din ziarul grec Estia, care făcînd bilanțul ciocnirilor dintre țărani și armată în județul Bacău arăta: „în cursul unor ciocniri violente în județul Bacău au fost uciși în total 42 de țărani și 400 au fost răniți”. Iată, așadar un bilanț trist al unui nobil efort uman de eliberare socială făcut de locuitorii satelor din județul Bacău care, impresionat profund și opinia publică din Balcani”.

Comentarea favorabilă a țăranilor răsculați a evenimentelor din județul Bacău, cu accentul pe localitățile Blăgești și Buhuși, în cotidianul de mare tiraj ca „The Times”, „Daily Telegraph”, „Frankfurter allgemeine Zeitung”, „L'humanite”, „Berliner Anzeiger” etc., subliniază ecoul internațional al răscoalelor țărănești și îngrijorarea opiniei publice mondiale de măsurile brutale luate de autorități.

Sprijinul acordat de clasa muncitoare țărănimii răsculate, elocvent demonstrat de focul răscoalei țăranilor din localitățile județului Bacău — se datora faptului că atît clasa muncitoare cît și masele țărănești luptau pentru aceleași mari obiective de dreptate socială, pentru libertate. Proletariatul, deși încă puțin numeros, a văzut în țărănime un important potențial revoluționar, alături și sub conducerea clasei muncitoare, capabil să dea lovituri puternice, decisive, orînduirii burgheze.

„Răscoala a dezvoltat — așa cum aprecia secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, marile energii revoluționare ale țărănimii, înscriind o pagină glorioasă în istoria marilor bătălii sociale purtate de poporul român, în jurul mării răscoale manifestîndu-se puternic colaborarea și solidaritatea de luptă a muncitorimii cu țărănimea”.

Răscoala a demonstrat, totodată, că fără alianța și conducerea clasei muncitoare, lupta țărănimii pentru dreptate și libertate socială nu putea fi încununată de izbîndă. În perspectiva istoriei se impunea deci cu necesitate înfăptuirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, alianță care a devenit cea mai puternică forță socială și politică a societății noastre.

MANIFESTATIONES DE L'ALLIANCE DES TRAVEAILLEURS
ET PAYSANS PENDENT LA GRAND RÉVOLTE DE 1907
DANS LE DISTRICT DE BACĂU

— Résumé —

Le district de Bacău a connu les ébranlements de la grande révolte des paysans de 1907. On est connu que dans les villages du district eut lieu une intence activité des cercles socialistes parmi les paysans, ce qui a contribué au developemnt de leur conscience revolutionaire.

Le mouvement socialiste a mis le fondement de l'alliance entre les travailleurs et les paysans pendant la grande révolte de 1907. Ainsi, à Buhuși et Blăgești même fort du combat des travailleurs et des paysans ont fraternisé, en lutant tout ensemble contre les oprimateurs. Un nouvel aspect est le fait que sur toute l'étendue du district de Bacău on constate, plus au moins, tel manifestations de l'alliance entre les paysans et le travailleur au cours de la lutte acharnée contre les boyards,